

Z KAPITALISTICKÝCH ARMÁD

Zbrojní průmysl NSR

Západoněmecký zbrojní průmysl se po-
čínaje polovinou padesátých let neustále
rozvíjí; především elektronický letecký a
raketový průmysl a výroba obrněných ma-
teriálů (tanků, speciálních vozidel). Vy-
pracoval se ze skrovných začátků v efek-
tivní průmysl, který vyrábí moderní a
technicky dokonalé zbraně a disponuje
kvalifikovanými silami. Kromě zbrojní
výroby NSR věnuje značnou pozornost
i výzkumu a vývoji nejmodernějších typů
vojenské techniky. Přes veškeré úsilí se
však dosud NSR nepodařilo dohonit nej-
větší západoevropské výrobce zbrojních
materiálů — Velkou Británii a Francii,
takže jak v objemu produkce a počtu vy-
ráběných druhů výzbroje, tak i v úrovni
výzkumu a vývoje je v současné době na-
dále za těmito státy.

Rozběh zbrojního průmyslu NSR byl po
skončení druhé světové války velmi poma-
lý, přestože na území Německé spolkové
republiky zůstaly po rozdělení Německa
značné kapacity, umožňující rozvinutí roz-
sáhlé zbrojní výroby. Důvodem váhavého
temna rozvoje byly jak objektivní, tak
i subjektivní příčiny. Mezi první patří úplný
zákaz výroby zbrojních materiálů v důsled-
ku rozhodnutí Postupimské dohody z r.
1945.¹⁾ Pokud jde o subjektivní momenty,
jde hlavně o omezené potřeby spolkové
armády v prvních poválečných letech a
o nemožnost uplatnit zbrojní materiály vy-
robené v NSR na světovém zbrojním trhu,
vzhledem k jeho nasycení vojenskými ma-
teriály převážně amerického původu. Teh-
dejší hospodářská konjunktura v NSR způ-
sobila, že západoněmecké soukromé spo-
lečnosti neměly ani o zbrojní výrobu zá-
jem.

Počátky rozvoje západoněmecké zbroj-
ní výroby spadají do první poloviny pade-
sátých let. K zajištění značné potřeby vá-
lečného materiálu pro vedení války v Ko-
reji a k urychlení vyzbrojování ozbroje-

¹⁾ Podle Pařížské a Bruselské smlouvy členů
Západoevropské unie z let 1949 a 1954 existoval
zákaz vývoje a výroby zbraní hromadného ničení,
raketových zbraní všeho druhu, letounů strate-
gického dosahu a lodí nad 3 000 t výtlačku. Kro-
mě toho smlouvy omezovaly výrobu ostatních
těžkých zbraní, zejména tanků a letounů. Neome-
zovaly pouze výrobu lehkých pěchotních zbraní
a pomocné vojenské techniky. Tato omezení smluv
nehrála však nikdy rozhodující úlohu.

ných sil všech členských států NATO došlo koncem r. 1951 — z iniciativy a na základě finanční podpory USA — k organizování první centrálně koordinované mezinárodní výrobní spolupráce téměř všech států paktu. Jejím základem byly tzv. „off-shore“ zakázky USA zbrojním průmyslům zúčastněných zemí. Německá spolková republika se na realizaci těchto zakázek podílela méně než ostatní evropské státy. Program „off-shore“ skončil v podstatě v r. 1957, i když trval až do r. 1960.

NSR začala rozvíjet zbrojní výrobu prudším tempem na přelomu padesátých a šedesátých let. Její rozvoj podmiňovala snaha o rychlou a rozsáhlou modernizaci vojenské techniky spolkové armády. V té době byly již zakázky výroby zbraní na území NSR natolik volné, že v platnosti zůstal prakticky jen zákaz vývoje a výroby zbraní hromadného ničení,²⁾ strategických letounů a strategických střel. Vzhledem k zaostalosti vlastního výzkumu a vývoje opíral se zbrojní průmysl zpočátku o zahraniční licence amerického, britského, francouzského a švýcarského původu.³⁾ Začátkem šedesátých let se pak Německá spolková republika ve zbrojní výrobě začala sblížovat se svými bývalými evropskými konkurenty, tj. Francií a Itálií. Vytvoření zbrojního trojúhelníku Francie, NSR a Itálie⁴⁾ mělo zabránit stále rostoucímu vlivu amerických zbrojařských monopolů v Evropě. Vědeckotechnickou základnu tohoto zbrojního trojúhelníku tvořil potenciál především francouzských vědeckých pracovišť a francouzského zbrojního průmyslu, vzhledem k technickému předstihu před oběma dalšími partnery. Jejich ořínos, hlavně pokud šlo o NSR, byl spíše ekonomické povahy. Zbrojní průmysl NSR využil této příležitosti k vytváření vlastní vědeckotechnické základny k vývoji a výrobě všech typů moderních zbraní.

Vznik zbrojního trojúhelníku Francie, NSR a Itálie znamenal na přechodnou dobu vyloučení britských monopolů ze společné zbrojní výroby a evropského zbrojního trhu. Američtí výrobci se snažili předejít ztrátě evropského trhu jednak prodejem licencí k výrobě těch typů zbraní, jejichž evropský vývoj by trval několik let, jednak zajišťovat finanční účast na rozvíjené výrobě. Francie, Německá spol-

ková republika a Itálie tak vytvořily evropskou základnu výroby moderních zbraní, na níž se napojily i další evropské státy. Kromě řady dohod na mezinárodní úrovni⁵⁾ začaly realizovat tzv. „společnou výrobu zbraní“⁶⁾, již se zúčastnil větší počet evropských států NATO.

Ve snaze rozvinout co nejvíce výrobu vlastních typů zbraní a bojové techniky a přiblížit se světové úrovni ve výzkumu a vývoji začala NSR v šedesátých letech vytvářet vývojová seskupení. Tak např. v r. 1963 vytvořily letecké společnosti v severní části NSR vývojovou skupinu Sever (Entwicklungsring Nord=Erno) a v jižní části vývojovou skupinu jih (Entwicklungsring Süd=EWR). V kosmickém oboru začaly pracovat v r. 1964 nově vytvořené skupiny ELR (Entwicklungsring Luft und Raumfahrt) a IGLR (se zahraniční účastí). Jaderným výzkumem, i když se jaderné zbraně nesměly a dosud nesmějí v NSR vyrábět, se začalo zabývat několik pracovišť.⁷⁾ Výzkum a vývoj zintenzivněl i v oboru speciálních vojenských vozidel a tanků.

Do roku 1965 se zbrojní výroba v Německé spolkové republice již natolik rozrostla, že se jí zabývalo přes tisíc průmyslových závodů. Kromě toho další značný počet podniků dodával suroviny, zařízení, různé materiály aj. I když převážná část výrobků byla určena pro spolkovou armádu, začínal již v této době západoněmecký zbrojní průmysl dodávat své výrobky i na export.⁸⁾

Po roce 1965 — v důsledku výzkumu a vývoje financovaného jak státem, tak i ze soukromých zdrojů — zvyšuje se stále počet vlastních typů zbraní a vojenské

⁵⁾ a) Společné výroby francouzského dopravního letounu NORATLAS se zúčastnily Francie a NSR. Výroba skončila v r. 1963.

b) Společnou výrobou italského lehkého víceúčelového bojového letounu Fiat G.91 realizovaly Itálie a NSR. Výroba skončila v r. 1965.

c) a) Společné licenční výroby americké letecké protiletadlové řízené střely SIDEWINDER se zúčastnily NSR, Holandsko, Dánsko, Norsko, Řecko a Turecko. Výroba skončila v r. 1964.

b) Společné licenční výroby americké pozemní protiletadlové řízené střely HAWK se zúčastnily NSR, Francie, Belgie, Holandsko a Itálie. Výroba skončila v r. 1968.

c) Společné licenční výroby víceúčelového bojového letounu F-104G STARFIGHTER se zúčastnily NSR, Holandsko, Belgie a Itálie. Výroba skončila v r. 1965; do r. 1967 pokračovala pouze jako cvičná verze TF-104G. Společná výroba na podkladě amerických licencí činnost zbrojního trojúhelníku jako samostatné evropské vývojové a výrobní základny prakticky zmařila.

⁷⁾ Např. Kernforschungszentrum v Karlsruhe a Kernforschungsanlage in Jülich.

⁸⁾ Hlavně zbraně vlastní konstrukce, např. německé dělostřelecké, dále protitankové řízené střely COBRA, lehké letouny a vrtulníky.

²⁾ Postupně vybavování a kádrové obsazování středisek jaderného výzkumu a universit umožnilo pracovat na výzkumu jaderných zbraní.

³⁾ Např. licenční výroba americké námořní řízené střely TALOS, britské námořní střely SEACAT, francouzského obranného transportéru HOT-CHKISS aj.

⁴⁾ V podstatě vznikl již v r. 1957; dohoda byla ratifikována v r. 1959.

techniky. Výzkum a vývoj zbrojních materiálů ovlivňuje příznivě i další oblast: výzkumu jak v ostatní technice, tak i v přírodních vědách a tak přispívá k celkovému průmyslovému a hospodářskému pokroku NSR.

Nejintenzivnější výzkum a vývoj je v **leteckém a raketovém průmyslu**. Zabývají se jím kromě velkých vývojových skupin, patřících soukromým společnostem, i státní a veřejné ústavy a různé další společnosti a vlastními instituty.

Vlastní výroby leteckých a raketových materiálů v Německé spolkové republice se účastní v této době — kromě velkých, finančně a technicky soukromých společností, z nichž většina vzniká v r. 1965 fuzemi jednotlivých samostatných firem — i celá řada dalších drobných podnikatelů.

V důsledku pronikání zahraničního kapitálu dochází ve stále rostoucí míře k investicím zahraničních společností. Tak např. americká firma United Aircraft vlastní 26,37 % akcií západoněmecké společnosti Vereinigte Flugtechnische Werke. Další americká firma Boeing má 25 % podílu západoněmecké společnosti Bölkow/Messerschmitt; stejný podíl má v ní i francouzská společnost Nord-Aviation, španělská firma La Hispano Aviación má v ní 20 % podílu.

Z těchto důvodů je vliv USA na letecký a raketový průmysl NSR stále silný.

Tento průmysl se soustřeďuje ve výzkumu a vývoji od roku 1965 hlavně na letouny se svislým eventuálně s krátkým startem a přistáním a na lehké vrtulníky.⁹⁾ Společně s Francií pracuje na protiraketových řízených střelách MILAN a HOT a na protiletadlové řízené střele ROLAND.

Po ukončení výrobních programů bojových letounů F-104G STARFIGHTER a Fiat G.91 došlo ke stagnaci výroby leteckých a raketových materiálů, která se projevila nejvýrazněji v roce 1967. V té době probíhal pouze jediný větší výrobní program, a to námořního bojového letounu Breguet 1150 ATLANTIC.¹⁰⁾

Ke zlepšení situace v tomto nejdůležitějším odvětví zbrojní výroby dochází v r. 1968. Začíná výrobní program vojenského dopravního letounu TRANSALL C.160 a

vrtulníku Bell UH-1D. Spolková vláda dává souhlas k dodatečné výrobě 50 kusů bojového letounu F-104G STARFIGHTER a 22 kusů bojového letounu Fiat G.91/T.3. Nákup amerických leteckých materiálů, tj. bojových letounů PHANTOM RF-4 a středních vrtulníků CH-53A, je spojen s částečnou výrobou (eventuálně jinými výrobními kompenzacemi) v NSR. Ke zlepšení situace přispívá i kladný poměr představitelů velkých závodů, např. Messerschmitt/Bölkow, Vereinigte Flugtechnische Werke, Hamburger Flugzeugbau a Dornier, ke konečným fúzím a k založení pracovní společnosti. Jejím cílem má být vypracovat dlouhodobou koncepci letecké a raketové politiky, sladit programy závodů, objasnit financování budoucích společných programů, založení vlastní banky aj.

Na rozdíl od leteckého a raketového průmyslu, v **základním zbrojním průmyslu** po roce 1965 nedošlo ke stagnaci. Naopak, kromě tradiční výroby pěchotních a dělostřeleckých zbraní, začíná výroba středních tanků LEOPARD a stíhačů tanků. Základní zbrojní průmysl jako jediný zbrojní odvětví zásobuje téměř stoprocentně spolkovou armádu zbrojními materiály převážně vlastní konstrukce, takže již není třeba je dovážet ze zahraničí. Základní zbrojní průmysl pracuje rovnoměrně a bez jakýchkoli výkyvů. Výrobou základních zbrojních materiálů se zabývá kromě státních zbrojovek (pěchotní a dělostřelecký materiál) i několik větších firem (výroba automobilů a obrněné techniky).

Současně s výrobou probíhá i výzkum a vývoj nových materiálů. Z významnějších programů uvádíme výzkum a vývoj nového bojového tanku MBT 70¹¹⁾ (společně s USA), tzv. jeepu NATO¹²⁾ (společně s Francií a Itálií) a nové generace obrněných transportérů.¹³⁾

V **loďařském průmyslu** NSR dochází k prudšímu tempu výroby v druhé polovině šedesátých let. Kromě konstrukcí torpedoborců třídy Homburg a malých ponorek začíná stavba nových fregat (typu 70), stíhačů ponorek, korvet a rychlých člunů, vyzbrojovaných řízenými střelami. Kromě toho se začínají práce na konstrukcích dalších lodí, např. dopravních a vylodovacích, hlídkových člunů, minolovek atd. Dochází i k přestavbě a renovaci plavidel starších typů.

V loďařském průmyslu NSR dochází již od konce padesátých let ke koncentraci,

⁹⁾ Jde především o pokusné bojové letouny VJ 101C, VAK 191B, dopravní letouny Do 31, VC 400, vrtulníky Do 32, Bo 105, H 3 aj.

¹⁰⁾ Společného výrobního programu se účastní Francie, NSR, Holandsko, Belgie, Velká Británie. V r. 1968 přistoupila k programu Itálie.

¹¹⁾ v současné době je ve stadiu zkoušek prototypů.

¹²⁾ Pracuje se na výrobě prototypů.

¹³⁾ totéž.

takže stavbou lodí a lodních motorů se zabývá jen několik velkých společností.¹⁴⁾

Elektronický průmysl NSR se podílí spolu s leteckým a raketovým, základním i lodářským průmyslem na zbrojních systémech pro všechny tři složky západoněmeckých ozbrojených sil. Prošel po roce 1965 koncentrací a specializací na jednotlivé obory, takže v současné době se zbrojní elektronikou pro jednotlivé druhy výzbroje zabývá pouze několik společností.¹⁵⁾

Jaderný průmysl NSR, který si klade za cíl „dosáhnout světové úrovně ve všech oblastech jaderné techniky“ zapojuje v šedesátých letech další výzkumná střediska a vysoké školy s výzkumnými instituty, dále spojové ústavy a instituty společnosti M. Plancka i výzkumná zařízení jednotlivých průmyslových podniků. V rámci prvního programu na léta 1963 až 1967 poskytla spolková vláda na výzkum, vývoj, stavbu jaderných reaktorů a elektráren asi 6 miliard DM; druhý program na období 1968 až 1972 má k dispozici asi 5 miliard DM. Těžiště jaderného výzkumu v současné době spočívá na konstrukcích nových vysokoteplotních reaktorů chlazených plynem a rychlých množivých reaktorů, v jejichž vývoji má NSR předstih před ostatními státy. Kromě toho jeho obsahem mají být konstrukce reaktorů na těžkou vodu, získávání zkušeností v oboru mechanického zpracování vyhořelých palivových článků. NSR se stává, i přes nedostatek vlastní uranové rudy,¹⁶⁾ největším výrobcem plutonia v západní Evropě, registrovaného Euroatomem.

Německá spolková republika i po ukončení hlavních programů evropské zbrojní výroby v licenci USA se nadále podílí na společné zbrojní výrobě, která pro ni zna-

mená, stejně tak pro její partnery, především snížení výrobních nákladů. V této době se však mění forma **zbrojní spolupráce**. NSR uzavírá převážně dvoustranné dohody, přičemž dává přednost společnému výzkumu a vývoji zbrojních materiálů za předpokladu jejich realizace ve společné výrobě.

S Francií spolupracuje na výrobě dopravního letounu C.160 TRANSALL, námořního letounu Breguet 1150 ATLANTIC (v menším rozsahu se účastní též Holandsko, Belgie a Velká Británie), dále na vývoji protitankových řízených střel MILAN, HOT, protiletadlové řízení střely ROLAND a leteckých protizemních řízených střel AS.30L, AS.33 a AS.34.

S Itálií spolupracuje na vývoji lehkého víceúčelového letounu VAK 191B a na konstrukci prototypů, které mají být vybaveny britskými motory a americkou výzbrojí, dále na vývoji tzv. jeepu NATO (za částečné účasti Francie) a na konstrukci prototypů.

S Velkou Británií spolupracuje na vývoji a výrobě motorů pro bojové i dopravní letouny, dále na vývoji moderních dělostřeleckých zbraní.

S Holandskem a Belgií spolupracuje na výzkumu a vývoji rychlých množivých reaktorů.

S USA spolupracuje pouze na vývoji těžkého bojového tanku sedmdesátých let MBT 70.

S Kanadou spolupracuje jen na vývoji bezpilotního průzkumného letounu Canadair AN/USD-501 (za spoluúčasti Velké Británie.)

Poslední společná akce, zahájená z podnětu Německé spolkové republiky, je spolupráce s Velkou Británií, Belgií, Holandskem, Itálií a Kanadou. Jejím cílem by měl být nový bojový letoun, schopný v polovině sedmdesátých let nahradit bojové letouny, postupně vyřazované z výzbroje těchto států (v NSR by měl nahradit F-104G STARFIGHTER a Fiat G.91).¹⁷⁾ Velká Británie a NSR se však dosud nemohou dohodnout o základních otázkách řízení tohoto projektu, Kanada a Belgie ztrácejí o projekt zájem. Pravděpodobně dojde k realizaci dvou verzí, a to jednosedadlové (NSR, Itálie a Holandsko) a dvousedadlové (Velká Británie). Přitom obě verze budou mít 85 % společných částí.

¹⁴⁾ Např. Werft H. C. Stülken Sohn, Hamburg — Blohm & Voss, Hamburg — W. Schlicker, Hamburg — Nordwerft, Hamburg — Kieler Howaldtswerke, Kiel — Lindenauerwerft, Kiel — Fr. Lürsen Werft, Bremen.

¹⁵⁾ Tyto společnosti podobně jako společnosti leteckého a raketového průmyslu pracují za mezinárodní kapitálové účasti.

¹⁶⁾ V současné době spotřebuje NSR 50 tun uranu ročně. Jeho roční spotřeba má výrazně vzrůst a v r. 1980 má dosáhnout 10 000 tun. Hlavním dovozcem uranu z ciziny je společnost Metallgesellschaft AG z Frankfurtu a/M., která jedná s Kanadou o smlouvy, v nichž bude jednat spolková vláda o společné těžbě uranu v uranových dolech Jihoafrické republiky.

¹⁷⁾ Z názvu programu „projekt Hornet“, ACA (Advanced Combat Aircraft) MRA-75 (Multi Role Aircraft 1975), CAMRA aj. se v poslední době ustálil název MRCA 75 (Multi Role Combat Aircraft 1975).

Perspektivní zbrojní plán na období 1969 a 1973, který má splnit jen nejnужnější požadavky spolkové armády, počítá hlavně s těmito novými zbrojními materiály:

- v pozemních silách s obrněnými transportéry všech variant (ozn. NEU), bojovými tanky (buď MBT 70 nebo novou verzí LEOPARD), se středními dopravními vrtulníky CH-53A, protitankovými a protiletadlovými řízenými střelami;

- v letectvu s novými bojovými letouny, nástupci F-104G G.91;

- v námořnictvu s novými fregatami typu 70 a rychlými čluny vybavenými řízenými střelami.

Západoněmecký zbrojní průmysl bude tedy i nadále vyrábět soudobou výzbroj pozemních sil, vojenského letectva a válečného námořnictva kromě zbraní strategického určení (strategické řízené střely, strategické bombardovací letouny a ponorky s jaderným pohonem vyzbrojené řízenými střelami).

Vzhledem k technické úrovni existuje i teoretická možnost perspektivní výroby strategických zbraní v omezeném rozsahu (viz Francie); nejsou však výraznější náznaky této orientace. Kromě nadále trvajícího zákazu jsou to politické i finanční zábrany, které orientaci na výrobu strategických zbraní v současné době vylučují.

Hlavním cílem Německé spolkové republiky ve zbrojní výrobě v budoucnosti bude zabezpečit optimální využití všech výrobních i vývojových kapacit. Spolková vláda zamýšlí poskytovat zbrojnímu průmyslu podporu, především formou přímých objednávek. Bude též každoročně zvyšovat příspěvek na výzkum a vývoj nových zbroj-

ních materiálů.¹⁸ Posílením zbrojní výroby sleduje vláda NSR, kromě vytváření předpokladů k rozšiřování exportu¹⁹ a schopnosti konkurovat na mezinárodním zbrojním trhu, hlavně komplexní vyzbrojování spolkové armády nejmodernějšími techniky dokonalými systémy zbraní, což má vést k trvalému zvyšování její bojové schopnosti.

Tato tendence je zcela v souladu se zvýrazňujícími se požadavky vlády a vele- ní USA posilovat vojenský potenciál jednotlivých států paktu, zejména na středoevropském válčišti. Západoněmecká armáda má být vedle armády USA rozhodující vojenskou silou. Dlouhodobá politická orientace USA umožnila dosavadní úspěšný rozvoj západoněmeckého zbrojního průmyslu, i když současně prosazovala tendenci amerických zbrojních monopolů na vyzbrojování spolkové armády zvyšovat vlastní zisky. Ani v budoucnu, i přes zvýšené úsilí západoněmeckého zbrojního průmyslu po vlastní orientaci, nelze americkou ani jinou konkurenci vylučovat. Je a bude brzdícím momentem nejen úsilí zbrojního průmyslu NSR, ale i koordinace zbrojního úsilí NATO vůbec. Kromě toho bude existovat nadále závazek spolkové vlády nakupovat zbrojní materiál v USA a Velké Británii v rámci tzv. devizového vyrovnání za pobyt spojeneckých vojsk na území NSR.

¹⁸ V roce 1967 činil tento příspěvek 720 miliónů DM; v roce 1968 byl zvýšen na 900 miliónů DM a v roce 1972 má dosáhnout částky 1 140 miliónů DM.

¹⁹ NSR dosud vyvážela kromě pěchotních a dělostřeleckých zbraní tanky LEOPARD a malé ponorky.